

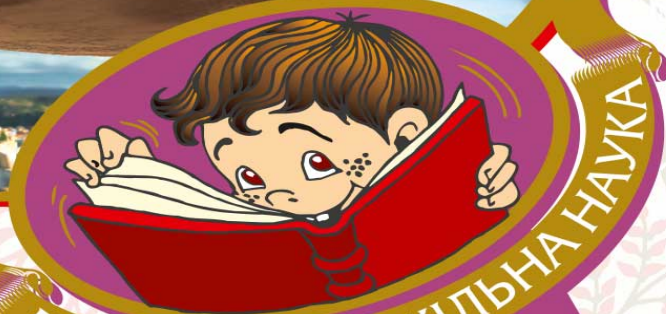
Фенікс і килим

Про книгу

Дивовижні пригоди Сіріла, Роберта, Антеї, Джейн і малюка Базі здійснюються без перешкод, бо допомагає братам і сестрам фантастичний жароперий птах Фенікс. А з'явився він у їхньому домі разом із чарівним літаючим килимом. Кожна забаганка дітей, окрім захоплення, бо виконана так легко, приносить і чимало клопотів... Як же вони долають перешкоди, чого вчаться, у чому впевнюються, розкаже вам ця захоплююча повість.

Евгін Несвім

РЕНІК І КНАЛІМ

БОГДАНОВА ШКІЛЬНА НАУКА

© Видавництво "НК-Богдан"

ISBN 978-966-10-7649-4

Едіт Несбіт

ФЕНІКС І КИЛИМ

Моєму дорогому похреснику
Губерту Гріффіту
і його сестричці Маргарет

Якби з незвіданих країв
Чарівний килим прилетів,
Я попросила б лиш одне:
«Неси до Губерта мене!»
І полетіла би туди,
Де чари клубляться, мов дим,
Взяла б, не гаючи ні миті,
Дари для Губерта, найкращі в світі.
Та не трапляються мені
Ані килими чарівні,
Ані вогнистий Фенікс-птах,
Ні ельф, що ніжитья в пісках.
І все, що можу дати я,
Ця книжечка — твоя, моя,
І ще, повідаю секрет,
Її, сестри твоєї Маргарет!
Е. Несбіт, Дімчерч
Вересень, 1904

Розділ перший

ЯЙЦЕ

Все почалося з того дня, коли от-от мало настати п'яте листопада, і в декого (а це, схоже, був Роберт) виник сумнів у справності феєрверків, припасених до ночі Гая Фокса¹.

— Якісь вони підозріло дешеві, — сказав той, хто це був, і по-моєму, це був Роберт, — ану, як не спрацюють у святкову ніч? Нас тоді малі Проссери на сміх підіймуть.

— З тими, що в мене, повний порядок, — запевнила Джейн. — Я знаю точно, бо ще дядько в магазині сказав, що насправді вони коштують натроє більше...

— Не натроє, а втроє, — поправила її Антея. — Натроє більше — так не кажуть.

— Кажуть, не кажуть, — пробурчав невдоволено Сіріл. — Тільки й пильнуєш, щоб повчити когось.

Антея саме нипала в закутках свого розуму, аби знайти якусь дошкульну відповідь, коли раптом згадала, який сьогодні мокрий день і що хлопці лишилися без поїздки до Лондона. Мама пообіцяла, що коли вони усі шість днів після повернення зі школи старанно витиратимуть черевики об килимок перед дверима, то дозволить їм їхати туди й назад на верхній площадці трамвая. Та все зіпсувала погода.

І Антея лише відказала:

— Сіріле, я й не збиралася тебе повчати! А з феєрверками все гаразд, і крім того, у тебе залишилось вісім пенсів, які не доведеться витратити на трамвай. На них можна буде чогось купити. Наприклад, першокласне вогняне колесо.

— Між іншим, — холодно промовив Сіріл, — це не твої вісім пенсів...

— Але ж послушайте! — озвався Роберт. — То що там наші феєрверки? Ще бракувало оганьбитися перед сусідськими дітьми.

Вони ж думають, що як кожної неділі одягаються в червоний плюш, то їм ніхто не рівня.

— Я б нізащо не вдягнула плюшевий костюм, — з відчутною зневагою промовила Антея. — А якби і вдягнула, то тільки такий, як на королеві Марії Шотландській у день її страти.

Та Роберта нелегко було збити з думки. Така вже була в нього вдача: як вчепитися за щось, то вже не віддереш.

— Я думаю, треба їх перевірити, — сказав він.

— Ти малий і дурний, — кинув Сіріл. — Феєрверки — вони як поштові марки. Їх можна використати тільки раз.

— Якщо ти такий мудрий, то поясни, чому в рекламі пишуть «Перевірене насіння від Картера»?²

Запала цілковита тиша. Сіріл приклав палець до чола і похитав головою.

— У хлопця явно щось із головою, — промовив він. — Я завжди боявся за нашого бідного Роберта. Усі ці, знаєте, його здібності, його успіхи з алгебри і все таке... Рано чи пізно воно мало датися взнаки.

— Годі базікати! — сердито вигукнув Роберт. — Ви що, не розумієте? Не можна перевірити насіння, коли воно береться *все!* Ви просто берете трохи насіння звідси, трохи звідти, і якщо воно сходить, ви можете не сумніватися, що решта насіння зійде. То як ви це назвете? Тато колись це називав — *відповідність зразкам*. То як ви думаєте, варто нам провести вибірку перевірку? Кожен заплющує очі, витягує собі один феєрверк, і після того ми їх випробуємо.

— Але ж на вулиці періщить, мов із відра, — сказала Джейн.

— Уяви собі, я це помітив! — відрізав Роберт. Настрій у всіх був паршивий. — Щоб випробувати феєрверки, нам не конче йти надвір. Просто відсунемо подалі стіл і візьмемо старий піднос, що був нам замість саней. Не знаю, як ви, а я думаю, що нам настав час зробити щось по-справжньому корисне. Тому що тоді ми будемо не сподіватися на те, що в Проссерів щелепи з подиву відвиснуть від наших феєрверків, а знатимемо це напевне.

— Так, треба з цим щось робити, — мляво погодився Сіріл.

Сказано — зроблено: стіл був посунутий набік, і в килимі відкрилася страшна діра. На початку свого існування вона була ближче до вікна, та потім килим розвернули, і вона сховалася під стіл. Антея тихенько прокралася на кухню і, дочекавшись, коли кухарка буде чимось зайнята, поцупила піднос і, принісши його до дитячої, накрила ним злощасну дірку.

Усі феєрверки були викладені на столі. Після того всі четверо міцно-міцно замружили очі, та кожен навпомацки щось собі взяв. Роберту попалася хлопавка, Сіріл з Антеєю — по римській свічці, а пухка ручка Джейн наткнулася на прикрасу всієї колекції феєрверків — Джека з коробочки, який коштував аж два шилінги. І тоді як мінімум один із чотирьох (хто це був, не казатиму, бо потім і так йому було соромно за свої слова) сказав, що Джейн підглядала. Всі були невдоволені її вибором. Річ у тім, що від певного часу всі четверо мали стійку відразу до будь-яких хитрощів і були твердо переконані, що жереб дається людям не для того, щоб вони від нього ухилялися, а для того, щоб вони його виконували, причому наслідки, до яких це може призвести, байдуже, приємні чи не дуже, це вже справа десята.

— Я ненавмисно, — зі сльозами в голосі сказала Джейн. — Нічого, я спробую потягнути ще раз...

— Ти чудово знаєш, що так не можна, — понуро мовив Сіріл. — Це не обговорюється. Правило є правило. Що зроблено, те зроблено, назад дороги немає ані тобі, ані нам. Нехай вже так і буде. У тебе ж будуть власні кишенькові гроші перед п'ятим листопада. Залишмо Джека у коробочці насамкінець, і повеселімося на славу.

Отже, першими були випробувані хлопавка та римські свічки, і вони цілком виправдали витрачені на них гроші. Наступним був Джек із коробочки, та як не старались його підпалити, усе було марно. За висловом Сіріла, Джек сидів на підносі та нагло насміхався з них усіх. Чим його вже тільки не підпалювали: і сірниками, і паперовими смужками, і ще раз сірниками, тільки довгими, для сигар, їх знайшли в кишені запасного батькового пальта, яке висіло в передпокої. А потім Антея прокралася до шафи під сходами, де зберігалися мітли, совки,

янтарна смолиста лучина, що пахне сосниною, старі газети і бджолиний віск, скипидар і страшнючого вигляду сухі темні ганчірки, що ними начищали мідь і протирали меблі, та ще парафін для ламп. Назад Антея повернулася з бляшанкою, котра в кращі часи, коли у ній було желе із червоних порічок, коштувала сім з половиною пенсів. Оце желе давно вже з'їли та забули, і Антея наповнила спорожнілу посудину парафіном. Зайшовши в дитячу кімнату, вона плеснула парафіну на піднос, і треба ж так статися, що саме в цю мить Сіріл чиркнув двадцять третім сірником, укотре намагаючись підпалити цей злощасний феєрверк. Джек із коробочки навіть не думав займатися, а от парафін... Наступної миті стовп пекучого полум'я шугонув догори, спаливши Сірілові брови й обдавши жаром обличчя усіх чотирьох до того, як вони відскочили назад. Діти стрибнули, немов чотири велетенських коники, і кожен опинився під стіною. Тимчасом стовп парафінового полум'я сягнув аж до стелі.

— Ну й ну! — вражено промовив Сіріл. — Не чекав я такого від тебе, Антеє.

Полум'я шугало вгору і стелилося під стелею, мов троянда вогню в гостросюжетному романі Хаггарда про Аллана Квотермейна.³ Роберт і Сіріл першими збагнули, що потрібно діяти. Хлопці швидко загорнули краї килима, прикинули ними піднос. Вогняний стовп щез у килимових надрах, лишивши після себе таку кіптяву і сморід, ніби в лампі хтось прикрутив ґніт.

Тепер уже всі четверо накинулися на стихію, і дуже скоро на місці парафінового полум'я безформною купою лежав потоптаний килим. Раптом під ногами різко луснуло, та так, що мимовільні пожежники налякано здригнулися. Ляснуло вдруге — килим заворушився, наче в ньому був замотаний кіт: Джек у коробочці нарешті зволив загорітися і тепер з відчайдушною люттю намагався вирватися з килима на волю.

Роберт, не бачачи іншого виходу, кинувся до вікна і розчахнув його. Антея пронизливо завищала, Джейн розревілась, а Сіріл перекинув стіл, притиснувши ним зібганий килим.

Та навіть під стільницею злощасний феєрверк горів, стріляв, стрибав, плювався іскрами...

А за мить до кімнати увірвалася мама, яка чула Антеїні крики, і за лічені секунди з феєрверком було покінчено. Запала мертва тиша. Кожен із чотирьох дітей дивився на замурзані фізіономії трьох інших і одночасно, краєчком ока, спостерігав за сполотнілим маминим обличчям.

Ніхто з дітей уже не переймався зіпсованим килимом. І коли їх відіслали спати раніше, аніж зазвичай, вони сприйняли це як належне. Якщо вірити приказці, всі дороги ведуть до Риму. Може, в дорослому житті воно й так, але в дитинстві чимало доріг ведуть до ліжка — і не просто ведуть,

а ще й приводять туди нас.

Ті феєрверки, які залишилися, були конфісковані. Тато заявив, що просто зараз віднесе їх у сад за будинком і влаштує салют. Коли ж мама хотіла щось заперечити, він резонно сказав:

— Люба моя, ти знаєш інший спосіб спекатися феєрверків?

При цьому він забув, що діти покарані, а дитяча кімната виходить вікнами прямисінько на сад. Тож усі четверо чудово бачили, як тато запускає феєрверки, та були в захваті від легкості, з якою в нього це виходило.

На другий день дітей пробачили, а килим був забутий. Щоправда, дитячу кімнату довелося добре вимити (як при весняному прибиранні) та наново побілити в ній стелю.

Потім мама ненадовго кудись відлучилася, і наавтра, перед самісіньким вечірнім чаєм, прийшов чоловік, несучи на плечі змотаний рулоном килим. Тато розплатився з ним, а мама сказала:

— Ви знаєте, якщо у килимі знайдеться хоч якась вада, вам доведеться його поміняти.

— Мем, — озвався чолов'яга, — тут кожна ниточка на місці. Вам дуже пощастило з цією покупкою, їй-бо пощастило, я вже навіть шкодую, що продав його за такі смішні гроші. Та хіба можна встояти,

коли така жінка просить нас щось продати, правда, сер? — з цими словами чоловігя підморгнув татові та й пішов собі.

А килим був розстелений у дитячій і можете не сумніватися, він був цілий-цілісінький, без найменшої дірочки.

Коли його розкручували, з нього випало і покотилося долівкою щось важкеньке, тверде і округле. Всі діти кинулися, щоб спіймати оте *щось*, та найспритнішим виявився Сіріл. Підхопивши з долівки незнайомий предмет, він підніс його до газового ріжка, щоб краще роздивитися. Формою предмет скидався на яйце, був напівпрозорий, лискучий і яскраво-жовтий, і світився зсередини дивним сяйвом. Коли його повертали з боку в бік, сяйво у ньому то яскравіло, то, навпаки, тьмянішало. Предмет був схожий на яйце з жовтком із рідкого полум'я, що світиться крізь камінь.

— Мамо, а можна, я залишу його собі? — поцікавився Сіріл.

Мама, звісно, сказала, що ні. Те яйце, пояснила вона, треба віднести назад, отому чоловіку, який приносив килим, адже вони платили йому гроші тільки за килим, а не за кам'яне яйце з палаючим жовтком.

І мама пояснила дітям, що крамничка, де вона купила килим, знаходиться на Кентіш-таун роуд, неподалік від готелю під назвою «Бик і ворота». Крамничка була крихітна й тісна і, прийшовши туди, Сіріл, Антея, Роберт і Джейн одразу зустріли вчорашнього крамаря. Він саме розставляв знадвору старі меблі, розміщуючи їх так, щоб якнайкраще приховати їхні вади. Дітей крамар упізнав одразу і, не даючи їм навіть рота розкрити, закричав:

— Ні-ні-ні, навіть не думайте! Не знаю, що ви там собі намислили, але я не візьму назад ваш килим, і не здумайте скаржитися! Товар назад не повертається і не приймається!

— Та ми й не думаємо вам нічого повертати, — заперечив Сіріл, — просто у вашому килимі дещо знайшлося.

— Не знаю, де потрапило у нього ваше *дещо*, але точно не в мене, — обурено відрізав крамар. — Тут, коли його у мене купували, у килимі нічого не було. У ньому було порожньо, хоч покотись. І чисто...

— Та ніхто й не каже, що там було брудно, — мовив Сіріл, — просто...

— Ну, а якщо там міль, то просто візьміть бораксу⁴, та й квит! — не вгавав крамар. — Хто їх знає, може, десь одна й затесалася. Кажу ж вам, килим першокласний, там ніякий комар носа не підточить. Коли я віддавав його вашій мамі, там не було ніякої молі — ні тобі личинок, ні навіть яєць...

— Стривайте-стривайте, — урвала крамаря Джейн. — Саме яйце там і було.

Тут крамар грізно похитнувся в бік дітей і навіть тупнув ногою.

— Йдіть собі, звідки прийшли, чуєте? — крикнув він. — Бо зараз викличу поліцію. Що скажуть покупці, коли побачать, що сюди приходять різний набрид і каже, що у першокласному товарі щось там звідкись узялося? Е-е, йдіть уже звідси, бо так вам вуха понакручую, що мама рідна не впізнає! Агей, констеблю!..

Тож діти кинулися бігти. Вони були певні, що їм не залишалося нічого іншого, крім утікати, і тато був цілком із ними згідний, на відміну від мами.

Коротше кажучи, він дозволив дітям залишити це яйце.

— Коли крамар приніс сюди килим, то нічого не знав про яйце, що лежало у ньому, — сказав він. — Наша мама теж нічого про нього не знала, тож маємо законне право залишити його собі.

Після цього яйце було покладене на камінну полицю, де й лежало, розвеселяючи похмуру атмосферу дитячої кімнати. Вона виглядала похмуро, бо розташована була у цокольному поверсі та виходила на садок з декоративними гірками зі шлаку, які були насипані прямисінько під вікнами. На гірках тих нічого не було, крім ломикаменю⁵ та слимаків.

Коли будинок тільки купувався, продавець так описав цю кімнату: «їдальня в цокольному поверсі, де зручно снідати». А от у денний час там було досить темно. По вечорах, коли запалювали газовий ріжок, ота похмурість відступала, зате прокидалися таргани, які мешкали у тарганячих лігвах за приземкуватими шафками, що стояли обабіч

каміна. По вечорах їм страшенно кортіло подружитися з дітьми, принаймні, так здавалося мені, хоча самі діти завжди були іншої думки.

П'ятого листопада тато й мама пішли до театру, а діти сиділи вдома, як у воду опущені. Всім чотирьом не давала спокою думка про те, що в Проссерів є повно феєрверків, а в них — цілий пшик.

Їм навіть не дозволили розкласти вогнище в саду. Коли вони просили в тата дозволу, відповідь його була така:

— Дякую, ігри з вогнем закінчилися.

Коли малого Базю покладали спати, сумні діти зібралися у дитячій навколо каміна.

— Нудно, хоч вовком вий, — поскаржився Роберт.

— А поговорімо про Псамміда, — запропонувала Антея, намагаючись, як звичайно, повернути розмову на щось веселіше.

— Що користі з тих балачок? — стенив плечима Сіріл. — От якби не теревені правити, а зайнятися ділом... Дурість яка — сидіти цілий вечір, склавши руки, бо, цього тобі, бачте, не можна, того теж... Робиш домашнє завдання — і все, вже й не знаєш, до чого вчепитися.

В цей момент Джейн закінчила робити свої уроки і гучно закрила книжку.

— Ми можемо згадати щось приємне, — повідомила вона. — Ну, хоча би минулі канікули.

Останні канікули їй справді були щедрими на спогади. По-перше, діти провели їх у білому будиночку за містом, по-друге, будинок отой стояв між двома кар'єрами — кам'яним та піщаним, — і по-третє, там було стільки різних пригод! Діти знайшли Псамміда (чи піщаного ельфа), і той виконував практично кожену їхню забаганку, навіть тоді, коли це лиш ускладнювало їм життя. Якщо ви ще не знаєте, про що вони просили Псамміда й до чого це приводило, але вам дуже хочеться про це дізнатися, то прочитайте повість «П'ятеро дітей та ельф» (ельф — це і є отой Псаммід). Якщо ж ви вперше чуєте цю назву, мабуть, мені не зайве буде пояснити, що п'ята дитина — це ще зовсім малий братик Сіріла, Антеї, Роберта і Джейн, і зветь його Базя,

бо перше слово, яке він сказав, скидалось на овече бекання: «Бе-е-е!...». Ще мушу сказати вам, що всім чотирьом не були притаманні бозна-яка врода чи проникливий розум, та й із чемністю подеколи було не все гаразд. Хоча загалом це були доволі непогані діти, думаю, чимось подібні до вас.

— Сидіти і мусолити спогади про приємне? Ще чого! — озвався Сіріл. — Я хочу, щоб приємні речі відбувалися.

— Але ж і так нам пощастило більше, аніж іншим, — показала Джейн. — Як на те, то саме ми знайшли Псамміда, а не інші. Тому гріх нам на щось нарікати.

— А хіба я на щось нарікаю? — обурився Сіріл. — Просто хочу, щоб нам і далі так щастило. От чому це везіння повинно закінчитися?

— Ну, може, щось і станеться, — примирливо озвалася Антея. — Знаєте, мені часом здається, що ми якраз і є такими дітьми, з якими вічно трапляється щось *незвичайне*.

— Це як в історії, — додала Джейн. — От в одних королів — не життя, а суцільна пригода, а в інших тільки й подій, що народився, коронувався, помер — поховали, та й то ще не кожного.

— Мабуть, твоя правда, Пантеро, — погодився Сіріл. — Я теж так думаю, що з нами неодмінно має щось траплятися. І в мене таке відчуття, що дуже скоро з нами знову щось станеться, просто треба, щоб ми трішечки цьому допомогли. Йому чогось бракує, щоб початися. От і все.

— Шкода, що у школі не вчать чаклувати, — зітхнула Джейн. — От чесне слово, коли б ми трохи тут почакували, то неодмінно щось почалося б.

— І що ти, цікаво, зробила б? — Роберт ковзнув очима по кімнаті, проте ані вицвілі зелені фіранки, ані сіруваті венеційські затулки на вікнах, ані потертий буруватий лінолеум на долівці — ніщо не викликало в ньому якихось цікавих думок. Навіть новий килим не збурював його уяву, дарма, що мав чудовий візерунок, який, здавалося, не міг не збурхати людської уяви.

— О, я багато чого зробила б, — заявила Антея. — Я стільки про це читала, що тобі й не снилося. А ще я знаю, що Біблія — проти чаклунства.

— Біблія проти такого чаклунства, яке шкодить людям. Не розумію, що поганого у тому, що не шкодить іншим. А ми ж нікому не збираємось робити якісь капості. Крім того, навіть якщо ми й захотіли б, у нас однаково нічого не вийде. От узяти, наприклад, «Легенди Інголдсбі»⁶. Наприклад, там розповідається про Абра-кадабру, — промовив Сіріл, позіхаючи. — А ще можна погратися у чаклунів. Уявімо, що ми лицарі-тамплієри⁷. Вони були страх як помішані на магії, робили заклинання за допомогою козла і гусака. Так каже тато.

— От і добре, — доволі похмуро сказав Роберт. — Ти чудово виконаєш роль козла, а Джейн зможе зобразити гуску.

— Я принесу «Легенди Інголдсбі», — спохопилася Антея. — А ви загорніть килимок перед каміном.

На звільненому від килимка лінолеумі діти почали креслити дивні фігури. Малювали їх крейдою, яку приніс зі школи Роберт, поцупивши її зі столу вчителя арифметики. Авжеж, ви знаєте, що як взяти без дозволу новий кусень крейди, то це буде крадіжкою, а коли взяти наполовину списаний шматок, то це вже ніби й не крадіжка, за умови, що більше нічого не береш. (Я не знаю, чому так вважають і хто запровадив це правило.) Крім того, діти проспівали всі найпохмуріші пісні, що були їм відомі. Звісно ж, нічого не сталося. І тоді Антея сказала:

— Б'юсь об заклад, для чарівного полум'я потрібне дерево з духмяним запахом, а ще для нього треба мати різні чудодійні смоли, екстракти і всяку всячину на їх основі.

— З усіх пахучих дерев я знаю тільки кедр, — мовив Роберт, — а ще я маю кілька списаних олівців, саме з кедр.

Олівці полетіли в камін, однак після того нічого не сталося.

— А давайте плеснемо у вогонь евкаліптової олії, тієї, знаєте, яку дають нам від застуди, — сказала Антея.

Плеснули олії. Кімнату сповнили насичені пахощі евкаліпта. Після олії в хід пішли знайдені у величезній скрині шматки камфори. Камфора загорілась яскравим вогнем, а чорний густий дим від неї і справді мав у собі щось чаклунське. Та навіть після того нічого не сталося. Тоді діти дістали з шухляди на кухні кілька чистих серветок для чаю і стали несамовито вимахувати ними над крейдяними фігурами, співаючи при цьому «Гімн моравських черниць із нагоди прибуття до Вифлеєма», який ні з чим не переплутаєш — настільки він виразний і врочистий. Коли спів ущух, серветки замаяли ще завзятіше, аж поки Роберт ненароком зачепив золоте яйце і скинув його додолу. Яйце впало за решітку каміна й покотилося на розпечений жар.

— Ой-ой-ой! — хором заволали декілька горлянок.

В одну мить усі четверо розпласталися на долівці та побачили у камінному череві яйце, яке лежало там серед жару, мов у пташиному гнізді.

— Принаймні, воно хоч не розбилося, — зауважив Роберт і потягнувся за яйцем. Та щойно він узяв його в руку, як раптом зойкнув від сильного болю, мимоволі розтиснув долоню, і яйце закотилося у самісіньке серце яскравого жаркого полум'я. (На дотик воно виявилось набагато гарячішим, аніж мало би бути, пролежавши у гарячому попелі всього кілька секунд.)

— Щипці! — закричала Антея.

Та як на зло, ніхто з дітей не міг пригадати, куди вони запропастилися. За метушнею всі забули, що камінними щипцями з дитячої кімнати вони діставали іграшкового чайника, якого малюк Базя втопив у кадубі з дощовою водою, і зараз оті щипці спокійнісінько лежать собі між кадубом та ящиком для сміття. Хотіли позичити такі самі щипці на кухні, але кухарка навідріз відмовилася їх давати.

— Нічого, — не розгубився Роберт, — дістанемо його кочергою й совком.

— Цитьте! — закричала Антея. — Подивіться на нього! Дивіться-дивіться! Дивіться!.. По-моєму, щось таки вже відбувається.

І справді, яйце розжарилося до червоного кольору, а всередині нього щось заворушилося. За мить почувся тихий тріскіт, яйце розпалося надвоє, і з нього вискочив вогнистий птах. Якийсь час він сидів у вогні, збільшуючись просто на очах, і діти наче зачаровані спостерігали за цим дивом.

Роти у всіх були роззявлені, а очі — круглі від здивування.

Птах підвівся зі свого вогняного ложа, розправив крила і випурхнув із каміна. Він описав кілька кіл по кімнаті, лишаючи по собі шлейф нагрітого повітря, а налітавши, усівся на камінних ґратках. Діти презирнулися. Сіріл потягнувся рукою, щоб торкнутися птаха, і коли він зробив це, той схилив голову набік і подивився на хлопця. В цю мить він так нагадував папугу, який збирається заговорити, що коли направду заговорив, ніхто навіть не здивувався.

— Обережно! — попередив птах. — Я ще не зовсім вистиг.

Так, здивування в дітей не було (чи то пак, *майже* не було), зате зацікавлення — хоч відбавляй.

Отож, діти дивилися на птаха, і скажу вам, там було на що поглянути. Його пір'я було наче золоте. Завбільшки він був як середня курка, тільки дзьоб його аж ніяк не нагадував курячий.

— Я знаю, хто це такий! — раптом вигукнув Роберт. — Я бачив його на картинці!

І він кудись побіг. Незабаром похапливі та метушливі пошуки на батьковому столі дали, як пишуть у посібниках із математики, *потрібний результат*. Однак, коли він повернувся до кімнати, тримаючи в руках аркуш паперу і кричачи «Дивіться, що я маю!», Сіріл, Антея і Джейн лише сказали йому «Цить!» — і Роберт тієї ж миті покірливо замовк, бо чудернацький птах говорив.

— Хто з вас, — поцікавився він, — поклав яйце у вогонь?

— Він, — озвалися три голоси, і три дитячі пальці показали на Роберта.

Птах уклонився. Принаймні, те, що він зробив, найбільше скидалося на уклін.

— Я в неоплатному боргу перед тобою, — промовив птах напрочуд урочисто.

Усіх дітей аж розпирало від цікавості та нетерплячки — всіх, крім Роберта. Той тримав у руках папірець, і він *знав*.

— Я так і знав, що це ти, — сказав Роберт.

З цими словами він розгорнув і показав свій аркуш, де у верхньому кутику було невеличке зображення птаха, що сидів у вогняному гнізді.

— Ти — Фенікс!

Птах був явно задоволений.

— Дві тисячі років не стерли спогадів про мене, — мовив він. — Ану дозволь мені поглянути на мій портрет. — Роберт опустився перед ним навколішки і підніс до пташиних очей аркуш із зображенням казкового створіння. — Той, хто це малював, був не вельми старанний... О, а це що за знаки? — запитав, побачивши літери.

— Всяка нудота, нічого цікавого, — сказав йому Сіріл. І, з несподіваною шанобливістю, додав: —

В усякому разі, про тебе там ні слова. Зате на світі купа всяких книжок, які пишуть про тебе.

— І там є мій портрет? — поцікавився Фенікс.

— Гм... ні, — чесно зізнався Сіріл. — Я взагалі не пригадую, що бачив іще десь твоє зображення. Тільки на цьому аркуші... Але, якщо бажаєш, я можу почитати про тебе.

Фенікс кивнув, Сіріл вийшов з кімнати і згодом повернувся, тримаючи в руках том енциклопедії, розгорнув його на сторінці 246 і прочитав:

— «Фенікс — в орнітології казковий давній птах...»

— Що давній, то це чиста правда, — погодився Фенікс. — А от що стосується казкового... Невже я схожий на вигадку?

Діти дружно похитали головами, і Сіріл став читати далі:

— «...Його описують як птаха завбільшки з орла...»

— Орли бувають різної величини, — озвався Фенікс. — Дуже невдале порівняння.

Усі діти сиділи навколішках на камінному килимку, щоби бути ближче до Фенікса.

— Вам так голови кругом підуть, — промовив той. — Ану розступіться, я вже майже повністю вистиг, — і Фенікс, залопотівши золотими крилами, злетів із ґраток каміна й приземлився на стіл. Птах уже вистиг настільки, що коли уместився на скатертині, то в кімнаті лише трохи засмерділо паленим.

— Пригоріла, але зовсім небагато, — трохи винувато сказав Фенікс. — Змиється, коли її будуть прати. Читай далі, будь ласка.

Діти з'юрмилися коло столу.

— «...завбільшки з орла, — продовжував Сіріл. — Його голову прикрашає вишуканий гребінець, шия вкрита пір'ям золотої барви, решта тіла має фіолетове забарвлення, окрім хвоста, що має білий колір. Очі сьйвом нагадують зорі. Вважається, що він доживає до п'ятиста років, мешкаючи в безлюдних місцях, а при досягненні вищевказаного віку споруджує для себе вогнище з пахучого дерева та запашних олій, помахами крил видобуває іскру, яка розпалює це вогнище, і згоряє у полум'ї. Потім з його попелу нібито народжується хробак, який, поступово більшаючи, перетворюється на Фенікса. До того ж, феніксознавці переконують, що...»

— Не знаю, в чому і кого вони там переконують, але мені це зовсім не цікаво, — озвався птах, розпушуючи пір'я. — Не здивуюсь, якщо вони переконують когось у тому, що у них є клепка, та чи повірять їм? А книгу цю потрібно знищити. В ній що не фраза, то помилка. Моє тіло ніколи не було фіолетовим, а що ж до хвоста, то подивіться самі та скажіть: невже він білий?

Фенікс розвернувся і з виглядом надзвичайно врочистим показав дітям свій золотий хвіст.

— Ні, він зовсім не білий, — дружно відповіли діти.

— Він не білий і ніколи таким не був, — підтвердив Фенікс. — А вигадка про хробака!.. Мене так ще ніхто не ображав! Фенікс відкладає яйце, як це робить кожен добропорядний птах. Так, він споруджує собі вогнище — тут вони не збрехали, — тоді відкладає яйце і згоряє у

полум'ї. Потім він засинає і прокидається в яйці, вилуплюється з нього і знову повертається до життя, і так до нескінченності. Немає слів, щоб описати, як я змучився від цього: вічно якась метушня, немає тобі ні спочинку, ні спокою...

— А як твоє яйце потрапило *сюди*? — запитала Антея.

— Ага, то це і є моя найбільша таємниця, — сказав Фенікс. — І я не можу довірити їй тому, хто ставиться до мене без належної прихильності. Скільки пригадую, люди завжди були упереджені до мене. Видно хоча б по тому, що пишуть, ніби я хробак, нехай навіть колишній. Я міг би сказати *тобі*, — вів Фенікс далі, скосивши на Роберта очі, що й справді сяяли мов зорі. — Це ж ти поклав мене у вогонь...

Роберт почувся ніяково.

— Якщо чесно, то інші тимчасом палили пахуче дерево і смоли, — зізнався Сіріл.

— А я... я зовсім не хотів кидати тебе у вогонь, — пробелькотів Роберт, насилу видавлюючи з себе правду. Він не знав, як сприйме Фенікс подібне зізнання. Однак той сприйняв усе так, як того ніхто й не чекав.

— Твоє щиросерде зізнання, — промовив птах, — розсіяло найменші мої сумніви. Тому я розповім тобі свою історію.

— А як розкажеш, то не щезнеш? Не зникнеш, не розчинишся в повітрі? — занепокоїлась Антея.

— З якого б то дива? — запитав її Фенікс, розпушуючи золоте оперення. — Ви ж не проти, щоб я залишався у вас?

— О, *так!* — з непідробною щирістю вигукнув кожен із дітей.

— А чому? — знову поцікавився Фенікс, скромно втупивши очі в скатертину.

— Тому, — навперебій стали пояснювати всі, — що ти — найпрекрасніше з усіх створінь, яких ми знаємо.

— Я бачу, ти дівчинка не дурна, — сказав Фенікс, — тож не бійся, я не стану *щезати* ні сіло ні впало, просто так. А зараз я розповім вам про себе. Як розповідається у вашій книжці, я не одне тисячоліття жив

у дикій місцині, куди не ступала людська нога. Це була велика й безмовна пустеля, де навіть звірі за велику дивовижу, не кажучи вже про людей. І мене починало втомлювати моє одноманітне існування. Але в мене з'явилася звичка раз на п'ятсот років відкладати яйце і згоряти у полум'ї, а ви знаєте, як важко позбутися звичок.

— Так, — сказав Сіріл. — От наша Джейн колись любила гризти нігті.

— Але ж я її позбулася, — ображено заперечила Джейн. — І не кажи, що ти цього не знаєш!

— Авжеж, позбулася — коли мама намастила тобі нігті гірким алое, — нагадав Сіріл.

— Я сумніваюся, — сказав серйозно птах, — що навіть прегірке алое (до речі, те саме алое, перш ніж відучувати інших від шкідливих звичок, мало б само позбутися однієї не дуже приємної звички — квітнути раз на сто років), так от, я сумніваюся, що й найгіркіше алое могло б зцілити мене від моєї шкідливої звички. Та я таки зцілювся. Яюсь уранці (саме наближалася пора споруджувати остогидле вогнище та відкласти на ньому трикляте яйце) я прокинувся від гарячкового сну і побачив двійко людей — чоловіка та жінку. Люди сиділи на килимі, й коли я шанобливо з ними привітався, вони повідали мені історію, котру я зараз перекажу вам, оскільки ви її ще не чули. То були принц і принцеса, і те, що вони розповіли мені про своїх батьків, вам неодмінно сподобається. У ранній молодості мати цієї принцеси яюсь почула розповідь про одного чаклуна, і я жодної миті не сумніваюся, що й вам її буде цікаво почути. Так ось, отой чаклун...

— Ой, будь ласка, не треба, — заблагала Антея. — Ти тільки став розповідати, а я вже заплуталась, а далі буде ще складніше з кожною хвилиною. Будь ласка, розкажи нам про себе! Твоя історія цікавить нас найбільше.

— Що ж, — промовив помітно улещений Фенікс, — якщо пропустити оті сім десятків історій (хоч мені й довелося вислухати їх усі, адже в пустелі вдосталь часу і не треба кудись поспішати), то принц і принцеса так любили одне одного, що більше їм ніхто й не був

потрібен, а той чаклун — ви не хвилюйтесь, я не розповідатиму про нього жодних історій — подарував їм чарівний килим (ви чули про чарівні килими?). Так от, сіли принц і принцеса на килим і сказали йому, щоб він ніс їх туди, де немає людей. А що вони збиралися лишитися там назавжди, то їм цей килим не був потрібен, і вони віддарували його мені. Так що можна сказати, мені казково пощастило!

— Не розумію, навіщо тобі килим, — озвалася Джейн, — коли в тебе такі гарні крила?

— Правда, гарненькі крильця? — озвався Фенікс, манірно всміхаючись і розправляючи крила. — Отож, я попросив принца розгорнути килим і відклав на ньому яйце. Потому я звернувся до килима, сказавши: «А зараз, мій чудовий килиме, доведи мені, що ти чогось вартий. І занеси те яйце до такої місцини, де воно зможе пролежати дві тисячі літ і щоб з нього ніхто не вилуплювався, а потім хтось розпалить полум'я з пахучої деревини і ароматної смоли, і покладе туди яйце, щоб з нього народився я». І бачите, все сталося достоту так, як я й казав. Щойно оті слова злетіли з мого дзьоба, як і яйце, і килим — усе зникло. Люблячі принц і принцеса допомогли мені скласти вогнище і скрасили мої останні миті. А потім я себе спалив, і все скінчилося. Так було до тієї хвилини, як я прокинувся на тому вівтарі.

І він лапою показав у бік ґраток.

— А килим? — стрепенувся Роберт. — Отой чарівний килим, що відносить тебе будь-куди, куди ти забажаєш? Що з ним сталося?

— А, килим? — недбало перепитав Фенікс. — Так от він, перед вами, лежить собі спокійнісінько. Цей візерунок я ні з чим не переплутаю.

І з цими словами птах показав на підлогу, на якій лежав килим, який мама купила на Кентіш-таун роуд за двадцять два шилінги і дев'ять пенсів.

Тієї ж миті почувся скрегіт татового ключа у вхідних дверях.

— Ой! — шепнув Сіріл. — Зараз побачать, що ми ще не в ліжку, і нам перепаде.

— Так можна побажати, щоб ви там були, — поквапно прошепотів Фенікс, — а килим повернувся на місце.

Так і зробили, причому сталося все блискавично. Звісно, дітям трохи запаморочилося в голові й перехопило подих, та коли все вляглося, з'ясувалося, що вони — кожен у своєму ліжку, і навіть світло у спальні загашене.

А потім з темряви почувся тихий голос Фенікса:

— Я буду спати у вас на карнизі над фіранками.

І велике прохання: нічого не кажіть про мене своїм родичам.

— За це можна бути спокійним, — запевнив його Роберт. — Навіть якщо хтось і обмовиться, йому ніхто не повірить. — І через напівпрочинені двері він гукнув до дівчат: — До речі, що стосується пригод і всяких дивовиж, чуєте? Треба зробити так, щоб вони в нас були. Адже тепер ми маємо чарівний килим... і Фенікса.

— Правда! — озвалися з ліжок дівчата.

— Діти! — гукнув тато зі сходів. — Ану засинайте негайно! Така пізня пора, а ви ще балачки розводите! Ви що собі думаєте?

Він запитав це не для того, щоб почути якусь відповідь (і діти чудово це знали), та Сіріл, що лежав під ковдрою, таки пробурмотів:

— Що ми собі думаємо? Ще не знаю. Може, ми взагалі ще нічого не думаємо.

— Але ж ми маємо чарівний килим — і Фенікса, — озвався Роберт.

— Якщо зараз сюди зайде тато і побачить, що ти ще не спиш, то матимеш іще цілу купу неприємностей, — застеріг його Сіріл. — Спи вже!

Роберт замовкнув. Однак він розумів, як розумієте й ви, що пригоди з їхнім чарівним килимом і Феніксом тільки починаються.

Тато з мамою й гадки не мали про те, що сталося вдома, поки їх не було. Так нерідко буває, навіть тоді, коли в домі немає ні чарівного килима, ні Фенікса.

А наступного ранку... Хоча ні, тобі ж, напевне, вистачить терпцю дочекатись наступного розділу, щоб дізнатися, що було далі.

Розділ другий

БЕЗВЕРХА ВЕЖА

Ось так діти, неждано-негадано, закинули в палаючий камін яйце Фенікса, а як з нього вилупився птах, то дізнались від нього, що килим, постелений у їхній кімнаті, — не простий, а чарівний, який може перенести будь-кого туди, куди він забажає. І він переніс їх, кожного до свого ліжка, якраз тоді, коли було потрібно це зробити, а сам, виконуючи побажання когось із дітей, повернувся на місце в дитячій. Птах Фенікс улаштувався на нічліг у хлопчачій кімнаті, на карнизі, де висіли віконні фіранки.

— Я перепрошую, — почувся м'який голос, і пташиний дзьоб дуже обережно, делікатно відтягнув повіку правого ока Сіріла. — Я чую, як раби внизу готують їжу. Прокидайся! Я мушу дещо з'ясувати і зробити... Агов, я просив би полегше!..

Фенікс замовкнув і сердито злетів на карниз. Сіріл, як будь-який хлопчисько, коли його несподівано будять, відмахнувся від нього, а птах не був звиклий до такого поводження. Пташині крила не постраждали, а от почуття Фенікса були вражені.

— Ой, вибач, будь ласка! — промовив Сіріл, остаточно прокидаючись. — Повернися, я більше не буду! То що ти там казав? Щось про бекон і їжу?

Фенікс злетів з карниза і всівся на мідному пруті металевого бильця в ногах.

— Овва! — вигукнув Сіріл. — Так виходить, ти справжній! Оце так поворот! А килим?..

— І килим справжній, рівно настільки, наскільки він був, — не без презирства мовив Фенікс. — Але ж ти розумієш, що килим — це всього лише килим, їх багато, а Фенікс — єдиний на весь світ.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ